

Vosticová proti Rakousku, rozsudek ze dne 17. 10. 2002

Stěžovatel: Vosticová

Žalovaný stát: Rakousko

Číslo stížnosti: 38549/97

Datum: 17.10.2002

Článek Úmluvy: čl. 25

čl. 27

čl. 41

čl. 6

Rozhodovací formace: Senát

Soud: Evropský soud pro lidská práva

Hesla: presumpce nevinny, spravedlivé zadostiučinění, Spravedlivý proces

Významnost: 3

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA

PRVNÍ SEKCE

17. října 2002

VĚC VOSTICOVÁ

(Rozsudek ve věci Vosticová versus Rakousko)

Evropský soud pro lidská práva - První sekce (dále jen „Soud“), zasedající jako Senát, který tvořili soudci C. L. Rozakis, předseda, F. Tulkensová, G. Bonello, P. Lorenzen, N. Vajičová, S. Botoucharová, E. Steinerová a pan E. Fribergh, tajemník sekce, vynesl po uzavřeném jednání dne 26. září 2002 téhož data následující rozsudek:

POSTUP

1. Případ vycházel ze stížnosti (č. 38549/97) proti Rakouské republice, předložené Evropské komisi pro lidská práva (dále jen „Komise“) podle dřívějšího článku 25 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) rakouskou občankou Snjezanou Vosticovou (dále jen „stěžovatelka“) dne 22. září 1997.
2. Stěžovatelku zastupoval pan C. Schwab, advokát vykonávající praxi ve Welsu. Rakouskou vládu (dále jen „Vláda“) zastupoval velvyslanec pan H. Winkler, předseda oddělení pro mezinárodní právo Federálního ministerstva zahraničních věcí.
3. Stěžovatelka tvrdila, že soudní rozhodnutí v řízení o odškodnění za pobyt ve vazbě porušilo zásadu presumpce nevinny.

4. Stížnost byla předána Soudu dne 1. listopadu 1998, když vstoupil v platnost Protokol č. 11 Úmluvy (články 5 § 2 Protokolu č. 11).
5. Stížnost byla přidělena Třetí sekci Soudu (ustanovení 52 § 1 Jednacího řádu Soudu). V rámci této sekce byl zřízen v souladu s ustanovením 26 § 1 Jednacího řádu soudu senát k posouzení tohoto případu (článek 27 § 1 Úmluvy).
6. Rozhodnutím z 19. června 2001 prohlásil Soud stížnost za přípustnou.
7. Dne 1. listopadu 2001 změnil Soud složení svých sekcí (ustanovení 25 § 1 Jednacího řádu soudu). Příklad byl přidělen nově složené První sekci.
8. Stěžovatelka a Vláda poskytly své komentáře ke skutkové podstatě případu (ust. 59 § 1).

SKUTKOVÁ ZJIŠTĚNÍ

1. Okolnosti případu
2. Stěžovatelka se narodila v roce 1966 a žije v Rakousku.
3. Dne 10. dubna 1996 byla stěžovatelka zadržena a dne 12. dubna ji Zemský soud ve Welsu vzal do vyšetřovací vazby pro podezření z vraždy. Její opakované žádosti o propuštění byly neúspěšné.
4. Zemský soud ve Welsu, zasedající jako porotní soud složený ze tří profesionálních soudců a osmi členů poroty, zprostil dne 13. prosince 1996 stěžovatelku viny. Porota odpověděla na hlavní otázku, zda se obžalovaná dopustila vraždy, šesti hlasy „ne“ a dvěma „ano“. V záznamu z přezkoumávání uvedla porota následující důvody pro své rozhodnutí:

„Důkazy přednesené během hlavního líčení nejsou dostatečné k odsouzení obžalované. Vzhledem ke skutečnosti, že svědkové obžaloby nebyli zčásti důvěryhodní, se jedná o zproštění in dubio.“ Na základě výroku o zproštění viny byla stěžovatelka propuštěna.

12. Ihned po vynesení rozhodnutí o zproštění viny, na témže slyšení, požádala stěžovatelka o odškodnění za svůj pobyt ve vazbě. Zemský soud ve Welsu ve stejném složení, jaké bylo uvedeno výše, odmítnul žádost stěžovatelky. Prohlásil, že podezření vůči stěžovatelce nebylo rozptýleno a že, mimo to, výrok poroty nebyl jednohlasný. Proto nebyly splněny požadavky oddílu druhého odst. 1 písm. b) Zákona o odškodnění v trestním řízení z roku 1969 (dále jen „zákon z roku 1969“). Zvláště nebylo důvěryhodné tvrzení stěžovatelčiných rodičů, že strávila noc, během níž došlo k vraždě, u nich doma. Stěžovatelka dále vlastnila zbraň, která mohla být k vraždě použita, a její obhajoba, že se nesetkala s obětí v době krátce před spácháním trestného činu, byla vyvrácena tvrzením několika svědků. Toto rozhodnutí bylo stěžovatelce oznámeno poté, co se osvobozující rozsudek stal pravomocným (17. prosince 1996).
13. Stěžovatelka předložila odvolání u Odvolacího soudu v Linci. Prohlásila, že oddíl druhý odst. 1 písm. b) zákona z roku 1969 není slučitelný s článkem 6 § 2 Úmluvy. Kromě toho bylo hlavní podezření vůči ní rozptýleno během hlavního líčení.
14. Dne 20. června 1997 Odvolací soud v Linci odmítl stěžovatelčino odvolání. S odkazem na případ Sekanina v. Rakousko (rozsudek z roku 1993, Serie A č. 266-A) prohlásil, že jedině takové rozhodnutí, které by i přes pravomocné zproštění viny obžalovaného vyjadřovalo názor, že daná osoba byla vinna, mohlo porušit princip presumpce nevinny. Zemský soud však jen prohlásil, že proti stěžovatelce stále existovalo podezření. Dále prohlásil, s odkazem na rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 29. září 1994, že oddíl druhý odst. 1 písm. b) zákona z roku 1969 nebyl sám o sobě neslučitelný s článkem 6 § 2 Úmluvy. Odvolací soud pokračoval následovně:

„Princip presumpce nevinny také nezabraňuje vyšetřovacím orgánům, aby někoho podezřívaly z dopuštění se trestného činu. Podle oddílu druhého odst. 1 písm. b) zákona z roku 1969 nezávisí odmítnutí žádosti o odškodnění (na základě toho, že nebylo rozptýleno podezření) na prokázané vině, ale na možnosti, že daná osoba se trestného činu mohla dopustit a tím na trvajícím podezření. ... V

projednávaném případě se jednalo přesně o takové podezření ohledně Snjezany Vosticové, které nebylo úplně rozptýleno, zvláště s ohledem na možnost, že zbraň Snjezany Vosticové mohla být vražednou; dále zůstávají nevyjasněnými některé rozpornosti. Soud, který vedl hlavní líčení, proto správně považoval svědectví rodičů odvolavatelky, jejíž alibi se vztahovalo k noci ze 31. března na 1. dubna 1996, za nedůvěryhodné; vlastní svědectví Snjezany Vosticové ohledně toho, že viděla Sejda Nadareviče naposledy v polovině února 1996, bylo vyvráceno svědky svědčícími v hlavním líčení.“

1. Relevantní vnitrostátní právo a praxe
2. Relevantní ustanovení Zákona o odškodnění v trestním řízení z roku 1969 zní následovně:

Oddíl druhý

„(1) Právo na odškodnění vzniká ...

1. b) pokud byla poškozená strana zadržena nebo vzata do vazby vnitrostátním soudem z důvodu podezření z dopuštění se trestného činu, kterým by se vystavila trestnímu stíhání v Rakousku, a je následně zproštěna obvinění ze spáchání tohoto trestného činu nebo jinak osvobozena z trestního stíhání a podezření, že spáchala tento trestný čin, bylo rozptýleno nebo je stíhání vyloučeno z jiných důvodů, pokud tyto důvody existovaly v době jejího zadržení; ...“

Oddíl šestý

„... (2) Soud, který zproští osobu viny nebo ji jinak osvobodí od trestního stíhání (oddíl druhý odst. 1 písm. b/ nebo c/) musí rozhodnout buď na svůj vlastní návrh, nebo na žádost dané osoby v této věci, nebo na žádost státního zástupce, zda byly splněny podmínky pro odškodnění pod oddílem druhým odst. 1 písm. b) nebo c), odst. 2 a 3, nebo zda existuje důvod k zamítnutí pod oddílem třetím. Jestliže se rozsudek zakládá na výroku poroty, rozhodne soudce společně s porotou. ...

(4) Jakmile se rozsudek vyneseny v trestním řízení stane pravomocným, rozhodnutí, které nemusí být zveřejněno, musí být předloženo zadržené nebo odsouzené osobě a státnímu zástupci jako součást řízení ustanoveného odstavcem 2 ...“

16. Ve svém rozhodnutí ze dne 29. září 1994 (VjSlg 13879) rozhodl Ústavní soud o ústavnosti oddílu druhého odst. 1 písm. b) zákona z roku 1969. Prohlásil, že ustanovení samotné neporušuje článek 6 § 2 Úmluvy, která má podle rakouského práva platnost ústavního zákona. Ve světle výše zmíněného rozsudku Sekanina v. Rakousko byl soud toho názoru, že porušením Úmluvy nebylo odmítnutí žádosti o odškodnění, nýbrž přezkoumávání otázky viny po vynesení pravomocného osvobozujícího rozsudku. Podle názoru Ústavního soudu bylo porušením presumpce nevinny jen oddělené opakované vyhodnocování důkazů na základě obsahu celého soudního spisu. Ústavní soud nicméně poznamenal, že by bylo žádoucí doplnit oddíl druhý odst. 1 písm. b) zákona z roku 1969 za účelem jeho upřesnění.

PRAVNÍ ZJIŠTĚNÍ

1. Údajné porušení článku 6 § 2 Úmluvy
2. Stěžovatelka uvedla, že soudy nerespektovaly princip presumpce nevinny, když rozhodovaly o jejím odškodnění následně po jejím propuštění. Odvolala se přitom na článek 6 § 2 Úmluvy, který zní následovně:

„Každý, kdo je obviněn z trestného činu, se považuje za nevinného, dokud jeho vina nebyla prokázána zákonným způsobem.“

Tvrdila, že jak Zemský soud ve Welsu, tak Odvolací soud v Linci odmítly její žádost o odškodnění na

základě tvrzení, že podezření vůči ní nebylo rozptýleno, což bylo nepřijatelné, jakmile se osvobozující rozsudek stal pravomocným.

18. Vláda tvrdila, že tento případ je odlišný od výše zmíněného případu Sekanina v. Rakousko. V uvedeném případě byla rozhodující skutečnost, že soudy rozhodující o žádosti o odškodnění zhodnotily otázku, zda bylo podezření proti obžalovanému rozptýleno, na základě spisu, čímž nahradily vyhodnocení důkazů porotou. V projednávaném případě však o žádosti o odškodnění rozhodl též porotní soud, který vynesl osvobozující rozsudek, a opakoval tak jen výrok poroty - tj. osvobození podle principu in dubio pro reo - a důvody uvedené v záznamu o rozhodnutí poroty bez toho, aby vydal nějaká prohlášení o vině stěžovatelky.
19. Soud připomněl, že v případě Rushiti v. Rakousko (č. 28389/95, 21. 3. 2000, § 31) odmítl stejný argument Vlády a prohlásil následující:

„Soud není v žádném případě přesvědčen hlavním argumentem Vlády, že vyjádření podezření je v souladu s článkem 6 § 2, byla-li tato podezření již uvedena v důvodech osvobození. Soud prohlašuje, že toto je umělý výklad rozsudku Sekanina, jenž by nebyl v souladu s obecným cílem presumpce nevin, kterým je ochrana obžalovaného proti jakémukoliv soudnímu rozhodnutí nebo jiným výrokům státních úředníků označujících stěžovatele za vinného bez toho, aby mu předtím byla vina dokázána v souladu se zákonem (viz rozsudek *Allenet de Ribemont v. Francie* z 10. února 1995, Serie A č. 308, str. 16, § 35, s dalšími odkazy). Soud nemůže než potvrdit obecné pravidlo vyjádřené v rozsudku Sekanina, že po vynesení pravomocného osvobozujícího rozsudku není přijatelné ani vyjádření podezření, co se týče nevin obžalovaného. Soud je tedy toho názoru, že jakmile se osvobozující rozsudek stane pravomocným - i když se jedná o zproštění viny na základě pochybnosti prospívající obviněnému podle článku 6 § 2, je vyjádření jakéhokoliv podezření, i takového obsaženého v odůvodnění pro zproštění viny, neslučitelné s presumpcí nevin.“

Tato argumentační linie byla sledována ve dvou dalších současných případech týkajících se téhož právního problému (*Lamanna v. Rakousko*, č. 28923/95, 10. 7. 2001, § 26 a *Weixelbraun v. Rakousko*, č. 33730/96, 20. 12. 2001, § 25).

20. Soud neshledává žádný rozdíl mezi touto stížností a výše zmíněnými případy. Rozhodující je, že jak Zemský soud ve Welsu, tak Odvolací soud v Linci učinily během řízení o odškodnění, které probíhalo po stěžovatelčině pravomocném zproštění viny, prohlášení vyjadřující názor, že proti ní existuje trvající podezření, a tím zpochybnily její nevinu.
21. Proto došlo k porušení článku 6 § 2 Úmluvy.
22. Aplikace článku 41 Úmluvy
23. Článek 41 Úmluvy zní:

„Jestliže Soud prohlásí, že byla porušena Úmluva nebo její protokoly, a jestliže vnitrostátní právo zúčastněné Vysoké smluvní strany umožňuje jen částečné odstranění důsledků tohoto porušení, Soud přizná v případě potřeby poškozené straně spravedlivé zadostiučinění.“

1. Škoda
2. Stěžovatelka požadovala 179 662,67 rakouských šilinků (ATS), tj. 13 056 euro (EUR) jako náhradu za finanční újmu, konkrétně ztrátu na výdělku utrpenou jako důsledek pobytu ve vazbě.
3. Vláda prohlásila, že v tomto případě neexistuje příčinný vztah mezi finanční újmou a porušením Úmluvy.
4. Soud souhlasí s Vládou, proto stěžovatelce pod touto hlavou nic nepřiznává.
5. Náklady a výdaje
6. Stěžovatelka požadovala 14 894,66 EUR za náklady a výdaje, k nimž došlo ve vnitrostátních řízeních a v řízeních spojených s Úmluvou.

7. Vláda zdůraznila, že co se týče vnitrostátních řízení, mohou být uhrazeny jen náklady na řízení spojené s odškodněním, ale nikoliv náklady spojené s trestním řízením. Vláda však nespécifikovala žádnou částku. Vláda poznamenala, že náklady týkající se řízení spojených s Úmluvou byly nepřiměřené.
8. Soud s ohledem na částky přiznané ve srovnatelných případech (výše zmíněné případy Rushiti, § 37-38, Lamanna, § 46 a Weixelbraun, § 35) rozhodnutím učiněným na spravedlivém základě přiznává celkovou částku 5000 EUR.
9. Úroky z prodlení
10. Soud považuje za vhodné, aby se výpočet úroku z zprodlení zakládal na marginální úrokové sazbě Evropské centrální banky, ke které budou přičteny tři procentní body.

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD JEDNOMYSLNĚ

1. Potvrzuje, že došlo k porušení článku 6 § 2 Úmluvy;
2. Potvrzuje,

(a) že žalovaný stát zaplatí stěžovatelce 5000 EUR (pět tisíc euro), pokud se týče nákladů a výdajů, a to během tří měsíců od data, v němž se rozsudek stane pravomocným;

(b) že od vypršení výše zmíněného data do urovnání bude splatný jednoduchý úrok ze stanovené částky o výši rovnající se marginální úrokové sazbě Evropské centrální banky v době prodlení plus tři procentní body;

3. Zamítá zbytek stěžovatelčiných žádostí o spravedlivé zadostiučinění.

Vyhotoveno v anglickém jazyce a oznámeno písemně dne 17. října 2002 v souladu s ustanovením 77 § 2 a 3 Jednacího řádu Soudu.

Erik FRIBERGH

tajemník

Christos L. ROZAKIS

předseda